

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی «واحد اردبیل»

دانشکده علوم انسانی

گروه تحصیلات تکمیلی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد «M.A»

رشته تحصیلی: الهیات و معارف اسلامی

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی تعدد زوجات و اقتضائات معاصر

استاد راهنما:

خانم دکتر ایران سلیمانی

نگارش:

سید مصطفی عظیمی

زمستان ۱۴۰۱

به نام خدا منشور اخلاق پژوهش

بیاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاسداشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظریه اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مادران و دانشجویان و اعضاء هیات علمی و واحد های دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل برانت: التزام به برانت جوئی از حرکت رفقار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیر علمی می آییند.
- ۲- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به ایتنا از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۳- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به بکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۴- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۵- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل حقیقت جوئی: تلاش در راستای پی جوئی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۸- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بکاران پژوهش.
- ۹- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.

تعهد نامه اصالت پایان نامه تحصیلی

اینجانب سید مصطفی عظیمی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته در رشته فقه و مبانی حقوق اسلامی که در تاریخ ۱۴۰۲/۰۳/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان: «بررسی تعدد زوجات و اقتضائات معاصر» با کسب نمره..... و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزشی عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و... از این پایان نامه یا رساله داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: سید مصطفی عظیمی

تاریخ و امضا

تقدیر و تشکر

برخود وظیفه میدانم که از زحمات خانواده مهربان و عزیزم و همچنین از زحمات و الطاف بی دریغ اساتید فرهیخته و بزرگوارم سرکار خانم دکتر ایران سلیمانی در سمت استاد راهنما که بار اهنمایی و ارشادات ارزنده، اینجانب را مورد عنایت خودشان قرار داده اند و با صبر و حوصله اینجانب را در رسیدن به این مهم یاری فرموده اند و همچنین اساتید داور جناب آقای دکتر جواد واحدی زاده و سرکار خانم دکتر فاطمه آناهید که زحمت داور پیما نامه را کشیدند تشکر می کنم و از خداوند متعال برای ایشان سلامتی و موفقیت روز افزون آرزو مندم.

تقدیم

این پایان نامه را ضمن تشکر و سپاس و در کمال افتخار و اتقان تقدیم می نمایم به

محضر ارزشمند پدر و مادر عزیزم به خاطر همه تلاش های محبت آمیزی که در دوران مختلف زندگی ام انجام داده اند و بامهربانی چگونه زیستن را به من آموخته اند.

به همسر و فرزند عزیزم به پاس همه محبت هایشان

به استادان فرزانه و فرهیخته ای که در راه کسب علم و معرفت مرایای نمودند.

به آمان که در راه کسب دانش راهنمایم بودند.

به آمان که نفس خیرشان و دعای روح پرورشان بدرقه راهم بود.

پروردگار ا به من کمک کن تا بتوانم ادای دین کنم و به خواسته آمان جامه عل پوشانم.

پروردگار احسن عاقبت، سلامت و سعادت را برای آمان مقدر نما.

خدایا توفیق خدمتی سرشار از شور و نشاط و همراه و همسوا علم و دانش و پژوهش بهت رشد و شکوفایی ایران کنسال عنایت

بفرما.

فهرست مطالب

عنوان..... صفحه

چکیده ۱

کلیات تحقیق

مقدمه ۳

الف) بیان مسأله ۵

ب) پیشینه تحقیق ۵

ت) سؤالات تحقیق ۸

پ) اهداف تحقیق ۸

ج) اهمیت و ضرورت انجام تحقیق ۸

ح) جنبه جدید و نوآوری تحقیق ۹

خ) روش تحقیق ۹

چ) سامان دهی تحقیق ۹

فصل اول: مفاهیم و مبانی نظری تحقیق

مبحث اول: مفهوم شناسی ۱۱

گفتار اول: خانواده و انواع آن ۱۱

بند اول: خانواده	۱۱
بند دوم: انواع خانواده	۱۲
د: خانواده هسته ای	۱۳
ه: خانواده گسترده	۱۳
گفتار دوم: نکاح و انواع آن	۱۳
بند اول: نکاح (ازدواج)	۱۳
بند دوم: انواع نکاح	۱۵
الف: نکاح دائمی	۱۵
ب: نکاح موقت	۱۵
گفتار سوم: تعدد	۱۶
گفتار چهارم: زوجات	۱۶
گفتار پنجم: اقتضائات	۱۶
گفتار ششم: معاصر	۱۶
مبحث دوم: مبانی نظری تحقیق	۱۶
گفتار اول: اهداف نکاح	۱۷
بند اول: ارضای میل جنسی	۱۷
بند دوم: تولید مثل و تربیت فرزندان	۱۷
بند سوم: ایجاد رابطه خویشاوندی	۱۸
بند چهارم: همکاری در تامین اقتصاد	۱۸

- گفتار دوم: دیدگاه مذاهب اسلامی به نکاح موقت و تعدد زوجات ۱۹
- گفتار سوم: جایگاه خانواده در اخلاق و مذهب ۲۱
- گفتار چهارم: فلسفه و اهداف تعدد زوجات ۲۴
- بند اول: ارضای نیازهای جنسی ۲۴
- بند دوم: محدودیت در روابط جنسی و ضرورت رابطه جنسی شرعی و قانونی ۲۶
- بند سوم: تولد فرزند در خانواده های نابارور و نازا ۲۷
- بند چهارم: کنترل میل جنسی در نهاد خانواده ۲۹
- گفتار پنجم: چگونگی گزینش همسر در تعدد زوجات در فقه ۳۱
- گفتار ششم: عدم قبول تعدد زوج در فقه و قانون ۳۲
- گفتار هفتم: پیشینه تعدد زوجات ۳۲

فصل دوم: شرایط تعدد زوجات، مزایا و معایب

- مبحث اول: شرایط تعدد زوجات ۳۵
- گفتار اول: اصل بر تک همسری ۳۵
- گفتار دوم: جواز اختیار همسر دوم یا بیشتر برای مردان تا چهار همسر ۳۷
- گفتار سوم: رعایت عدالت بین زوجین ۳۷
- گفتار چهارم: تمکن مالی زوج ۳۸
- گفتار پنجم: امکانات جسمی و غریزی ۳۹
- گفتار ششم: رضایت زوجه ۳۹
- مبحث دوم: معایب تعدد زوجات ۳۹

- گفتار اول: عدم شناخت و آگاهی به اصول زندگی مشترک ۴۰
- گفتار دوم: سست شدن باورهای مذهبی ۴۰
- گفتار سوم: عدم صداقت و فریبکاری ۴۱
- گفتار چهارم: عدم توجه به نیازهای همسر اول ۴۱
- گفتار پنجم: ابهام و افراط در انتظارات ۴۲
- گفتار ششم: دخالت دیگران ۴۲
- گفتار هفتم: مسائل اقتصادی و مالی ۴۳
- گفتار هشتم: موانع فرهنگی و طبقاتی ۴۴
- گفتار نهم: هوسرانی و ازدواج مجدد ۴۵
- گفتار دهم: سوء تفاهم‌ها و سوء ارتباطات ۴۵
- گفتار یازدهم: انتقام‌گیری و بهانه‌جویی ۴۶
- گفتار دوازدهم: سلطه‌گری شوهر یا زن ۴۶
- گفتار سیزدهم: بی‌توجهی به امور خانواده ۴۶
- گفتار چهاردهم: تبعیض جنسیتی میان زن و مرد ۴۷
- گفتار پانزدهم: شهوت رانی مردان و جریحه دار شدن عواطف زنان ۴۸
- گفتار شانزدهم: مشکلات مربوط به افزایش میزان مهریه ۴۸
- گفتار هفدهم: تفاوت نسل‌ها ۴۹
- مبحث سوم: مزایای تعدد زوجات ۵۰
- گفتار اول: ارضاء میل جنسی ۵۰

- گفتار دوم: حمایت از زنان بیوه ۵۰
- گفتار سوم: پیشگیری از جرائم جنسی ۵۱
- گفتار چهارم: مهار نیازهای جنسی در خانواده ۵۲
- گفتار پنجم: کمک به مادران نازا ۵۳
- گفتار ششم: ناتوانی‌های جنسی بانوان ۵۳

فصل سوم: دگرگونی خانواده و ضرورت تعدد زوجات

- مبحث اول: دگرگونی کارکرد خانواده در زندگی معاصر ۵۶
- گفتار اول: تنزل وسعت خانواده (کاهش جمعیت خانواده) ۵۶
- گفتار دوم: افزایش و کاهش سن ازدواج ۵۷
- گفتار سوم: افزایش آمار طلاق در خانواده ۵۸
- گفتار چهارم: استقلال مالی زنان ۵۹
- گفتار پنجم: احتمال بقای فرزندان ۶۰
- گفتار ششم: تغییر در نحوه آموزش اخلاق و مذهب ۶۰
- گفتار هفتم: تغییر در بعد عاطفی خانواده ۶۱
- مبحث دوم: ضرورت تعدد زوجات در عصر معاصر ۶۲
- گفتار اول: زیادی نسبی زنان در برابر مردان ۶۲
- گفتار دوم: بالاتر بودن نرخ مرگ و میر مردان و مقاومت بیشتر زنان در مقابل بیماری ها ۶۴
- گفتار سوم: عذر های زنانه ۶۴
- گفتار چهارم: لزوم ارضای میل جنسی از طریق شرعی و قانونی ۶۶

گفتار پنجم: از دست رفتن کارکردهای خانوادگی در جوامع صنعتی	۶۷
گفتار ششم: تمایزهای اجتماعی	۶۸
گفتار هفتم: نظام حقوقی ایران در ارتباط با حقوق زنان	۶۹
گفتار هشتم: فقدان امکانات اولیه‌ی معیشتی برای شروع زندگی و لزوم ازدواج موقت و تعدد زوجات	۷۰
گفتار نهم: بحران هویت در بین جوانان در جامعه‌ی کنونی ایران و ضرورت آشنایی قبلی	۷۱
مبحث سوم: ضرورت تعدد زوجات با استناد به قاعده عسر و حرج	۷۲
گفتار اول: ارجحیت عسر و حرج بر سایر قواعد فقهی	۷۲
گفتار دوم: مبانی اختصاصی و جهت وضع قاعده «عسر و حرج»	۷۷
گفتار سوم: مصادیق عسر و حرج و ضرورت تعدد زوجات	۷۹
بند اول: عدم قدرت همسر اول به ایفای وظایف زناشویی	۷۹
بند دوم: عدم تمکین زوجه از زوج	۸۰
بند سوم: ابتلاء زن به جنون و امراض صعب العلاج	۸۰
بند چهارم: محکومیت کیفری زوجه	۸۰
بند پنجم: ابتلاء زوجه به اعتیاد	۸۰
بند ششم: عقیم بودن زوجه	۸۱
بند هفتم: غائب شدن زوجه	۸۲
نتیجه گیری	۸۲
پیشنهادهات	۸۴
منابع	۸۵

چکیده

پایان نامه حاضر با موضوع «بررسی تعدد زوجات و اقتضائات معاصر» می باشد که هدف از آن تبیین و مطالعه جامع تعدد زوجات با توجه به ضرورت های زندگی امروز و همچنین نیازهای خانواده با استناد به قانون و فقه می باشد که با روش تحلیلی و توصیفی به بررسی موضوع پرداخته است. یافته های پژوهش حاکی از آن است که:

در فقه و قانون اصل بر تک همسری است و فقط در مواردی تعدد زوجات تجویز شده که فقه و قانون اجازه داده است. تعدد زوج به هیچ وجه در فقه و قانون وجود ندارد و تعدد زوج مخالف استحکام خانواده و نظم عمومی می باشد. در مورد نکاح موقت تعدد زوجات با محدودیتی مواجه نیست اما در مورد نکاح دائم با وجود شرایطی زوج می تواند حداکثر چهار همسر دائمی اختیار کند. شرایط تعدد زوجات عبارتند از: رعایت عدالت بین زوجین، تمکن مالی زوج، امکانات جسمی و غریزی، رضایت زوجه. در زمان حاضر مواردی هستند که تعدد زوجات را تجویز می کند: زیادی نسبی زنان در برابر مردان، بالاتر بودن نرخ مرگ و میر مردان و مقاومت بیشتر زنان در مقابل بیماری ها، عذرهای زنانه، لزوم ارضای میل جنسی از طریق شرعی و قانونی، از دست رفتن ماهیت خانواده در جوامع صنعتی، تمایزهای اجتماعی، نظام حقوقی ایران در ارتباط با حقوق زنان، فقدان امکانات اولیه معیشتی برای شروع زندگی و لزوم ازدواج موقت و تعدد زوجات، بحران هویت بین جوانان در جامعه کنونی ایران و ضرورت آشنایی قبلی از جمله این ضروریات هستند.

کلمات کلیدی: تعدد زوجات، ضرورت، امیال جنسی، اقتضاء زمان

کلیات تحقیق

مقدمه

نهاد ازدواج را به حق جزء نهادهای جهان شمول به شمار آورده‌اند. در عین حال، تاریخ نویسان، انسان شناسان و جامعه شناسان، الگوهای بسیار متنوع این نهاد را در گذشته و در حال به تصویر کشیده‌اند.

تشکیل خانواده از بهترین کارهایی است که انسان در جهت هماهنگی با نظام آفرینش انجام می‌دهد. نظام آفرینش، زن و مرد را وسیله‌ی آرامش و سکون یکدیگر قرار داده و هم سلامت و سعادت فرزندان را در گرو التیام جسمی و روحی آن‌ها گذارده است؛ هر اندازه التیام و تفاهم آن‌ها بیشتر و صمیمیت آن‌ها به یکدیگر، ریشه‌دار تر و عمیق‌تر باشد و در راه درک واقعی یکدیگر توفیقی بیشتر داشته باشند، از عهده‌ی ادای مسئولیتی که در قبال فرزندان بر دوش آن‌ها گذاشته شده، بهتر بر می‌آیند و در راه تربیت نسل صالح و آماده کردن بهترین مردان و زنانی که در جامعه و خانواده‌ی فردا، نقشی موثرتر و مفیدتر و پرمایه‌تر داشته باشند، موفق‌تر خواهند بود.

گریز از نظام آفرینش، زن و مرد را به تباهی و بیچارگی می‌کشاند. آن‌ها که از خانواده گریزانند یا به خانواده‌ای نیم بند که فقط اسکلت خانواده دارد، دل خوش کرده‌اند، نه خود کامیاب می‌شوند و نه می‌توانند بار امانت مقدس پدری و مادری را بر دوش کشند و به وجود آورنده‌ی نسل صالح و سالم باشند.

آری، تسلیم شدن در برابر سنت‌های نظام آفرینش، بزرگ‌ترین هنر انسان است که هم خودش را کامیاب می‌کند و هم نسلش را؛ و سرکشی و ستیز در برابر سنت‌های نظام، بزرگ‌ترین فاجعه‌ی زندگی انسان است که هم خودش را ناکام می‌سازد و هم - اگر از او نسلی به وجود آید - نسلش را.

تعدد زوجات از موضوعاتی است که امروزه از طرف طرفداران حقوق زنان مورد مناقشه قرار گرفته است و در محافل حقوقی آن را اقدامی علیه حقوق مادی و معنوی زنان می‌دانند اما برخی دیگر نیز با توجه به دلایلی که برمی‌شمارند آن را ضروری و برطرف کننده نیازهای روحی و جنسی زنان می‌دانند.

در اسلام اصل بر تک همسری است و با دقت در سیره اولیاء و امامان می‌توان دید زمانی که این بزرگواران زوجات متعدد داشتند همواره ضروریاتی وجود داشته که تعدد زوجات را تجویز می‌کرده مثلاً در برخی جنگ‌ها تعداد کشته‌ها آنقدر زیاد بوده که زنان بیوه بیشتر از مردان بوده بنابراین با تجویز تعدد زوجات در این

موضوعات برای زنان بیوه و فرزندان صغیر شهدا سرپناهی ایجاد می شد و مردی که از این خانواده حمایت کند.

در این پایان نامه سعی شده ضمن بررسی تعدد زوجات و شرایط آن به بررسی مزایا و معایب آن و همچنین ضروریاتی که وجود تعدد زوجات را در عصر معاصر تجویز می کند و موضوعاتی مانند عسر و حرج مرد که تجویز کننده تعدد زوجات است که این موارد در قوانین مورد استفاده قرار گرفته است. ناگفته نماند قوانین ایران ملهم از فقه غنی شیعه است. و مواردی که ازدواج مجدد را تجویز می کند برگرفته از فقه است.

الف) بیان مسأله

نکاح یکی از مهم ترین عقود اجتماعی است که در تمامی جوامع بشری مقدس شمرده می شود و می توان گفت نکاح از سرنوشت سازترین عقدهایی است که هر فردی در زندگی خود تجربه می کند. نکاح در دین مقدس اسلام امری مستحب و در برخی موارد واجب شمرده شده است بر خلاف کشورهای غربی و اهل تسنن، شیعه اعتقاد به چند همسری یا تعدد زوجات دارد هر چند تعدد زوجات در زمان پیامبر رواج داشته اما امروزه در نظر برخی تعدد زوجات زشت و ناپسند شمرده می شود طرفداران تعدد زوجات مسایل و مزایایی را در این مورد در نظر گرفته اند که به نظر می رسد همه آن مزایا نمی تواند پشتوانه علمی و یا حقوقی داشته باشد (محقق داماد، ۱۳۸۷؛ ۱۵۸) اما برخی از حقوقدانان با توجه به ایراداتی که برای تعدد زوجات متصور شده اند تعدد زوجات را قبول ندارند. از جمله ایراداتی که بر پذیرش تعدد زوجات در اسلام گرفته شده، آن است که این امر با اصل تساوی حقوق زن و مرد، که ناشی از تساوی آن دو در انسانیت است، سازگار نیست. (جعفری لنگرودی، ۱۳۸۶؛ ۳۲۰) این ایراد مبتنی بر تحلیلی است که مبنای تجویز تعدد زوجات را ارضای هوسرانی مرد می داند، در صورتی که تعدد زوجات بر پایه مصالح متعدد فردی و اجتماعی جایز شمرده شده و این جواز، بر نادیده گرفتن حقوق زن دلالت ندارد، بلکه در برخی موارد، لازمه استیفای حقوق زن ازدواج مجدد مرد است. (توکلی، محمد مهدی، ۱۳۹۴؛ ۱۱۵) به علاوه، در اسلام بر رعایت حقوق انسانی زن، از جمله رعایت عدالت میان همسران، سخت تأکید شده است. (خوانساری، آقاموسی، ۱۴۲۴.ه.ق؛ ۶۳۵) در این پایان نامه با روش تحلیلی و توصیفی بر پایه دیدگاههای فقهی و حقوقی و همچنین جامعه شناسی به بررسی مزایا و معایب تعدد زوجات با توجه به مسائل و مشکلات و نیازهای روز افراد و خانواده پرداخته شده است.

ب) پیشینه تحقیق

در مورد موضوع فوق کتاب مستقلی با این عنوان وجود ندارد اما منابع زیر نزدیک به موضوع می باشند:

۱- حاجی علی، فریبا (۱۳۸۸) در مقاله اش با عنوان: «مبانی فقهی و حقوقی نظام تعدد زوجات در خانواده» چنین آورده است: «تعدد زوجات تحت تاثیر عوامل متعدد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی همواره وجود داشته است. قرآن در بحث تعدد زوجات، درصدد نظم بخشیدن به برخی از این عوامل و محدود کردن توسعه بی رویه تعدد زوجات در جامعه اسلامی بوده است. محدودیت تعداد و شروط خاص مانند رعایت عدالت میان

زوجات نشانگر این معناست. شان نزول آیات می نمایاند که عامل بسترساز تعدد زوجات عمدتاً رسیدگی به امور یتیمان و زنان بی سرپرست بوده است و الا در آیات نکاح، به وضوح می توان اصل تک همسری را استظهار نمود. با دقت در سنت و روایات درمی یابیم که هر جا تعدد زوجات مجاز اعلام گردیده، توجه به فلسفه اصلی آن وجود داشته است. پس در پاسخ به تمام اشکالاتی که بر تعدد زوجات در اسلام وارد می شود، می توان جواب های قانع کننده ای را بیان نمود و راهکارهای قانونی برای جلوگیری از سوء استفاده از این حکم اسلامی پیشنهاد کرد.

۲- رستمی تبریزی، لمیا (۱۳۹۳) در مقاله اش با عنوان: «تعدد زوجات و شرایط آن در لایحه حمایت خانواده» چنین آورده است: «اسلام دین جاودانه و احکام منصوص در قرآن تغییرناپذیر بوده، منحصر به زمان خاصی نشده، بلکه در همه زمان ها می تواند هدایت گر و راهبر امور فردی و اجتماعی افراد بشر قرار گیرد. از جهت دیگر تغییر و تحول در جوامع در بستر زمان، که پدیده ای طبیعی و واقعی است، مسایل و اموری را مطرح می سازد که مستلزم انطباق آن ها با احکام اسلامی می باشد. اسلام به جهت ویژگی جاودانگی باید بتواند در هر مقطعی از زمان پاسخگوی نیازهای افراد جامعه بوده و با اجتهاد در موضوعات مستحدثه و جاری، احکام روز را یافته و فقه پویا را جامه عمل بپوشاند. یکی از موضوعات مطرح شده در شرع، مساله تعدد زوجات است که از موضوعات تحت پوشش خانواده بوده و در هر لایحه حمایت خانواده که توسط قوه قضائیه پیشنهاد و به تایید هیات وزیران رسیده، نیز مورد بحث قرار گرفته است. در خصوص موضوع مذکور احکامی در قرآن کریم و در برخی احادیث و مستندات روایی آمده ست. در ضمن برخی مقررات و نظام های اعلامی در لایحه از باب مصالح اجتماعی امکان طرح دارد که در صورت مغایر نبودن با مبانی فقهی می تواند مورد وضع شارع حکومتی قرار گیرد. مقاله حاضر در نظر دارد تطابق و تناسب مواد پیشنهادی لایحه با مقتضیات روز و با احکام اسلامی را در موضوع تعدد ازدواج به مورد بحث بگذارد. برای نیل به این هدف درصدد است، ابتدا با استناد به آیات قرآنی، احادیث و روایات، و با استناد به نظر فقهای مشهور و سایر صاحب نظران اسلامی، موضع و دیدگاه شرع را در این خصوص بیابد. سپس با طرح مصالحی در جهت نظم بخشی به موضوع تعدد زوجات در جامعه فعلی ما، و با توجه به ویژگی های خاص آن، مواد لایحه را، با توجه به ابعاد مختلف آن مورد مذاقه و بررسی قرار دهد. بررسی مشروعیت اصل تعدد زوجات، شرایط فردی و اجتماعی تجویز آن و فلسفه تاریخی و

تشریعی موضوع، می تواند ما را در تشریع قانونی پدیده مذکور بر اساس مصالح اجتماعی هدایت و راهنمایی کند.»

۳- حافظی معصومه، قاضی زاده کاظم (۱۳۹۷) در مقاله شان با عنوان: «نقد و بررسی دیدگاه های مربوط به تعدد زوجات در پرتو اصل معاشرت به معروف» چنین آورده اند: «این پژوهش به هدف ترسیم دیدگاه قرآن کریم در خصوص جایگاه تعدد زوجات در جامعه ی فعلی دنبال گشته و داده ها از قرآن کریم، تفاسیر و کتاب های صاحب نظران علوم دینی گردآوری گشته و از روش توصیفی تحلیلی استفاده شده است. موضوع تعدد زوجات همواره در اندیشه ی صاحب نظران، از دیدگاه های متفاوت و یا ضد و نقیض برخوردار بوده است. این پژوهش با بررسی مستند قرآنی تعدد زوجات، در پرتو اصل اخلاقی حقوقی معاشرت به معروف، دیدگاه های مربوط به استحباب، منع مطلق، منع حاکم در غیر اضطرار فردی و نیز جوازی که اصل را بر تعدد زوجات شمرده، با اصل مزبور همخوان نمی یابد؛ بلکه الگوی مستفاد از آموزه های قرآن کریم را بر جوازی می یابد که اصل را بر تک همسری می داند و تعدد زوجات در جامعه ی معاصر را در غیر ضرورت های فردی و اجتماعی که نارضایتی همسر اول را به دنبال دارد، مصداقی از سوء معاشرت می خواند؛ زیرا رنجش زن از ازدواج مجدد همسر خود در جامعه ی فعلی، واقعیتی انکارناپذیر است و لزوم رفتار شایسته با همسر و حفظ حرمت وی، هرگز به مرد اجازه نمی دهد که با ازدواج مجدد در غیر ضرورت های فردی و اجتماعی، رنجش همسرش را موجب گردد. به علاوه آن که توجه به سیاق آیه ی مربوطه مبنی بر محدود نمودن تعدد زوجات بی حد و اندازه اعراب عصر نزول وحی به چهار زن و نیز شرط عدالت ورزی در آن، مدلول روشنی بر این واقعیت است.

۴- کربلایی، ناصر (۱۴۰۰) در مقاله اش با عنوان: «بررسی فقهی تعدد زوجات از نگاه فقه و حقوق» چنین آورده است: «چند زنی یا تعدد زوجات واقعیت اجتماعی است که ابعاد گوناگون آن می تواند مورد مطالعه و پذیرش قرار گیرد. از نظر برخی افراد، چند همسری در زمان های گذشته رسم بوده است و اینک در بیشتر جوامع مرسوم نیست. از نظر گروه دیگر، تنها اصل تجویز آن در متن دینی، بر جواز انجام آن کفایت می کند. با توجه به این مسئله که چند همسری تحت عنوان «تعدد زوجات» تابع وجود شرایطی خاص برگرفته از شرع و قانون برای امکان تحقق است، حمایت از حقوق زنان، سلامت جامعه و پیامدهای مستقیم و غیر مستقیم چند همسری بر خانواده، به منزله اساسی ترین نهاد اجتماعی، اهمیت توجه قانون گذار به این مقوله را دو چندان